

Kaebuse Vabariigi Valimiskomisjoni toimingu peale

Kaebuse esitaja: Sulev Švilponis, isikukood 37107292722

Vaidlustatud toimingu kirjeldus: Vabariigi Valimiskomisjon (VVK) tegi minule põhjendamatuid takistusi VVK 03.07.2025 koosoleku vaatlemiseks.

Saades teada järjekordse VVK koosoleku toimumisaja (sattudes lugema eelmisel päeval Valimised.ee veebis avaldatud uudist <https://www.valimised.ee/et/vabariigi-valimiskomisjoni-koosolek-20-juunil-2025>), teavitsin VVK-d koheselt oma soovist avalikul koosolekul vaatljana osaleda 01.07.2025 ennelõunal kell 11:13 saadetud e-kirjaga (lisatud). Kuna koosolek pidi koosolekuteate kohaselt toimuma veebis, jäin ootama osavõttu võimaldavat veebilinki. Paraku ei saanud seda ei 01.07.2025, ega ka 02.07.2025 ja kui link ei olnud saanud ka koosoleku päeva keskpäevaks (kaks tundi enne koosoleku algust), tekkis mulje, et mind sellele koosolekule ei lasta. Käisin vähem kui tund aega enne koosoleku algust veelkord arvuti taga kontrollimas, ega linki viimasel hetkel siiski saadetud pole, ja leidsin rämpsposti hulgast (mu telefon rämpsposti hulka sattuvate kirjade saabumisest ei teavita) kalendrisündmuse koosolekulingiga (lisatud), mis oli mulle saadetud 03.07.2025 lõuna paiku, ehk umbes tund enne koosoleku algust, aadressilt (Nellika Valder <nellika.valder@valimised.ee>), mille Microsofti hallatav Outlooki server oli miskipärast liigitanud rämpspostsaatjaks. Ma tõstsin kirja rämpsposti hulgast välja ja aktsepteerisin koosolekukutse. Sisestasin saadetud info (koosoleku ID ja pääsukoodi) oma telefoni MS Teams äppi, et see oleks valimis kiireks koosoleku serveriga ühenduse loomiseks, ja jäin oma igapäevatoimetusi jätkates ootama koosoleku algust (koosolekukutse aktsepteerimise hetkel oli selleni jäänud veel alla kolmveerand tunni). Kui koosoleku alguseni oli jäänud veel alla 6 minuti, proovisin telefoniäpiga koosolekuserveriga ühenduda. Sisestasin MS Teamsis nõutud kohta enda esitlemiseks oma nime ja sain ühenduse koosoleku ooteruumiga, mis teatas, et keegi koosolekult peab mind koosolekule sisse laskma. Kahjuks ei toimunud seda sisselaskmist ei koosoleku algusele jäänud u 5 minuti jooksul ega ka mitme minuti jooksul koosoleku algusaja möödudes. Jõudisin vahepeal proovida koosolekule pääsemist ka saadetud otselingi kaudu oma arvutist, kuid ka see ei toimunud. Alles u 8 minutit pärast koosoleku algusaega, kui olin juba peaaegu ootamisest loobumas, lasti mind telefoniäpi kaudu koosolekule.

Sellega aga ei olnud tõkkesid veel läbi, sest koosolekul selgus, et koosolekul arutamisele tuleva esimese kaebuse kaebaja, Märt Pöder, ei saa oma mikrofoni sisse lülitada, sest koosoleku korraldaja oli selle blokeerinud, mispeale palus VVK Märt Põdral koosolekule ühenduda teise brauseri kaudu. Seejärel pöördus VVK minu poole ja hakkas mulle esitama küsimusi, samas oli ka minu mikrofoni koosoleku korraldaja poolt blokeeritud ja ma ei saanud vastata. Alles minu käetõste märguande peale vabastati mu mikrofoni, et ma saaksin mulle esitatud küsimustele vastata. Muuhulgas nõuti minult ka kaamera sisse lülitamist, mis olevat vajalik minu kui vaatlaja esitlemiseks, sest kõigil teistel olevat kaamerad sisse lülitatud ja VVK muidu ei teadvat, kes minu ekraani taga on. Varasematel veebis toimunud koosolekutel pole sellist nõuet esitatud ja ma olen koosolekut saanud rahulikult jälgida telefonist, kõrvaklapid peas, samal ajal oma toimetusi tehes. Kuna ma ei olnud selle koosoleku esineja, ja et mul on privaatsuse hoidmiseks veebikaamera otsesest kasutusvajadusest vabal ajal kinni kaetud, ning et minule teadaolevalt VVK salvestab koosolekuid ilma selleks jäädvustusele jäävate isikute luba küsimata, kuigi ise vaatlajatel koosolekuid salvestada ei luba, protesteerisin kaamera sisselülitamise nõude peale. Alles minu pikema protesti peale tunnistas koosoleku juhataja, et tunneb mu hääle järgi

ära ja minu kaamera avamise nõudest loobuti. Ma ei tea, mis oleks juhtunud, kui ma oleks korraldaja poolt blokeeritud mikrofoniga jätnud käetõstega märku andmata, et mul pole võimalik mulle esitatud küsimustele vastata. Kardan, et mind oleks lihtsalt koosolekult eemaldatud.

Selliselt ridamisi tulnud tõrked ja põhjendamatud nõudmised oma isikuandmeid jagada löid mulle mulje, et tegemist on VVK sihipärase tegevusega minu koosoleku vaatlemisest eemale jätmiseks/peletamiseks.

Taotlen:

Minule 03.07.2025 VVK koosoleku vaatlemiseks VVK poolt põhjendamatute takistuste loomise õigusvastaseks tunnistamist.

Põhistus:

1. Isikuandmete kogumine peab toimuma Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud korras ja minimaalsuse printsiipi silmas pidades. Valimisseaduste (RKVS § 19⁴ lõige 2, KOVVS §23⁴ lõige 2) kohaselt peab vaatleja end esitlema (mitte oma isikut tõendama). Enda esitlemine on see, kui ma tutvustan end, nimetades oma nime (Sõnaveeb: „esitlema = kedagi tutvustama, hrl nimetades ühe või mõlema juuresolija nime“ [<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/esiteleva/1/est>]). Ma esitlesin ennast nii koosolekule vaatlema tulemise soovist ette registreerides kui ka koosolekuruumis enne sisse pääsemist oma nime kirjutades (nõue kaamera sisse lülitada esitati nimeliselt mulle, kuna VVK-le oli näha, et esinen koosolekul oma nime all). Sellele lisaks minult nõudmine, et ma vastaks koosoleku vaatlemise jätkamise võimaldamiseks VVK küsimustele (samas kui minu mikrofon on korraldaja poolt blokeeritud) või näitaks oma kaamera pilti (mõlemad minu tegevused oleks minu käest nõusolekut küsimata ka salvestatud), oli minu hinnangul põhjendamatu vaatlemise häirimine ja alusetu isikuandmete kogumine. Kaamera abil isiku tuvastamine on pealegi rakendatav vaid nende suhtes, keda VVK juba nägu pidi teab, koosoleku avalikkusest lähtuvalt aga võib koosolekust osa võtta ka neid, keda VVK liikmed pole kunagi näinud. Kui VVK koosolekul osalemiseks on vajalik vaatlejate isikute tuvastamine, peaks see nõue olema kirjas seaduses ning veebikoosolekute puhul oleks seda mõistlik teha näiteks ID-kaardi abil.

2. Ma pidin koosolekuruumi laskmist vähemalt 7 minutit üle koosoleku määratud algusaja teadmatuses ootama, mis tekitas minule mulje, et mind mingil põhjusel koosolekule ei lasta ja üksnes minu visa ootamine kindlustas mulle lõpuks võimaluse, et mind hilinemisega koosolekule lasti. Kuuldavasti vähemalt üks isik (ajakirjanik) ei jaksanudki koosolekule pääsemist ära oodata ja loobus. 7 minutit üle määratud algusaja ilma igasuguse teavitusega „kinnise koosolekuruumi ukse taga“ oodata oli tegelikult ka üsna lähedal minu kannatuse piirile. 15 minutit ma poleks kindlasti ootama jäänud, sest mul on oma toimetusi lihtsam teha, kui mul pole kõrvaklapid peas ja kõrv kikkis, et ehk mind siiski mingi hetk lastakse koosolekule. Ka koosolekulink saadeti mulle ebamõistlikult vähe aega enne koosoleku algust, kuigi teatasin oma osavõtusoovist juba paar päeva varem.

3. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi kohtuotsuses kohtuasjas nr 5-19-32 18. juunist 2019 märgib kolleegium, et nõustub nii kaebaja kui ka Vabariigi Valimiskomisjoni seisukohaga, et riigi valimisteenistusel tuleks edaspidi vaatlejatele nende õigusi ja kohustusi paremini selgitada. Sellele vaatamata pole vaatlejatele Valimised.ee lehel antud juhiseid täiendatud. Kui VVK eeldab, et avalikku koosolekut jälgima pääsemiseks tuleb vaatlejal ette registreeruda, peaks sellest nõudest teada andma hiljemalt Valimised.ee avaldatud VVK koosoleku teadetes. Veebikoosolekule pääsemise osas

puuduvad täielikult juhised vaatlejale, millised on vaatlejale koosolekule pääsemiseks nõutavad sammud (sh kas peab veebikoosolekul oma kaamera sisse lülitama või mitte, kas vaatleja võib koosolekut jäädvustada jne.).

4. Kõik need eelnimetatud punktid loovad minule kui valimiste vaatlejale mulje, et VVK püüab mind kui valimiste vaatlejat valimiste jälgimiselt tõrjuda ning üldse hoida valimiste probleemistikku süvenenud kodanikke vaatlemisest eemal, et võimalikult vähe inimesi oleks teadlikud, mis toiminguid VVK oma koosolekutel teeb. See võimaldab VVK-l kaebuste korral julgemalt esitada ebatõeseid faktiväiteid oma Riigikohtule esitatavates seletustes ja VVK koosoleku protokollides (nt. väide, et VVK 12.06.2025 koosolekul, olevat koosoleku juhataja juba koosoleku alguses tutvustanud koosolekut jälginud külalistele viimase avaliku päevakorrapunkti juurde jälgima naasmise võimalust (mida tegelikult ei toimunud), või väide Riigikohtule PSJV nr 5-25-7 asjas esitatud seletuses, nagu ma ei allunud 12.06.2025 koosolekul korduvatele VVK korraldustele lahkumiseks, kuigi minu teada PALUTI lahkuda (ebamääraselt) kõrvaliste isikutel, kelleks ma end ametlikult vaatlejana esitlenuna ei pidanud, ja ma lahkusin koheselt, kui olin saanud koosoleku juhatajalt minule suunatud otsese lahkumiskorralduse).

5. 03.07.2025 VVK koosolekul arutuse all olnud teise päevakorrapunkti (Joosep-Georg Järvemaa kaebuse lahendamine) arutelul selgus, et see kaebaja ei pääsenud VVK 20.06.2025 veebikoosolekule, kuna püüdis sellele avalikule koosolekule tulla Märt Põdra käest saadud lingi abil ilma enda osalemissoovist eelnevalt VVK-le teada andmata. VVK arutelu käigus toodi kaebaja koosolekule mittelaskmise põhjustena välja kummalisi argumente, nagu:

a) ilma ette registreerimata koosolekule pääsejate haldamiseks puuduvat Riigi valimisteenistusel (RVT) piisav ressurs (minule teadaolevalt oli koosolekul osalemist üritanud vaatlejate arv väike, kindlasti mitte massiline);

b) kuna seadus nõuab valimiste vaatlejatelt enne vaatlema asumist enese esitlemist, olevat eelregistreerimise nõue (mida Valimised.ee avaldatud juhistes ei leidu) vajalik, sest see täitvat seaduses nõutud esitlemise kohustust. Samas saab veebilingi kaudu MS Teamsi koosolekule tulija ennast nimeliselt esitleda ka nn koosoleku eesruumis vastavasse lahtrisse oma nime kirjutades. Ja kui enese esitlemiseks on vajalik oma kaamerapildi näitamine, ja VVK käsitleb kaameras oma näo näitamist esitlemisena, saanuks kaebaja end koosolekule lubamise korral nõudmise peale oma kaamerapildi sisse lülitada ja oma nägu näidata. Arvestada tuleb aga sedagi, et avalikust koosolekust võivad osa võtta ka isikud, kes ei esine valimiste vaatlejana ja kellele seega enese esitlemise nõue ei laiene, kuid avalikust koosolekust võiksid ju osa võtma pääseda;

c) ilma eelregistreerimiseta kodanike avaliku lingi kaudu veebikoosolekule lubamine raskendavat koosolekul korra hoidmist. Samas on kontroll osalejate mikrofonide ja kaamerate lukustamiseks koosoleku korraldaja käes ja passiivse vaatlemise teel on väga keeruline koosolekut ülemääraselt segada (ma mõõnan, et tuhanded jälgivad silmapaariid võivad valimisametnikke mõningal määral segada);

d) ilma eelregistreerimiseta kodanike avaliku lingi kaudu veebikoosolekule lubamine raskendaks koosoleku protokollimist, kuna poleks nimeliselt teada, kes koosolekut jälgisid.

Kuidas vaidlustatav toiming rikub kaebuse esitaja õigusi:

Vastaval kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse § 23⁴ lõikele 1 on igaühel õigus vaadelda valimiskomisjonide ja valimiste korraldajate tegevust ja toiminguid. Vastavalt Riigikogu valimise

seaduse § 12 lõikele 3 ja VVK töökorra punktile 4.3. on Vabariigi Valimiskomisjoni koosolek avalik. Leian, et VVK toimingud, millega püüti takistada/häirida minu osalemist vaatejana VVK 03. juuli 2025 koosolekul, on õigusvastased, sest seadsid põhjendamatuid takistusi koosolekule pääsemiseks (kuigi olin koosolekule ette registreerunud) ja koosoleku vaatlemiseks ning püüdsid ülemääraselt koguda ja jäädvustada minu isikuandmeid selleks minult kui andmesubjektilt nõusolekut küsimata, samas olles eelnevalt ära keelanud vaatejatel VVK koosolekute jäädvustamise.

Sulev Švilponis

/Allkirjastatud digitaalselt/

07.07.2025 Männikul

Lisad:

1. Minu poolt VVK-le saadetud VVK 03. juuli 2025 koosolekust osavõtu soovist teadaandev e-kiri
2. Nellika Valderi poolt saadetud koosolekulingi lähetamise aega näitav kiri.